

JAROMÍROVI LANGOVI

Bratislava 15. júna 1948

Veľavážený pán vyslanec!

Obraciam sa na Vás súkromne vo veci, ktorá v konečnom efekte má povahu úradnú.

Počúvam, že známy masarykovský dom na Bystričke je už teraz v chatrnom stave. Radi by sme dom tento premenili na masarykovské múzeum a to ihneď, hlavne preto, aby štátna správa mala titul investovať do potrebných opráv v tomto dome, pravda, bez ujmy na právach pani Alice a ostatnej rodiny a tiež tak, aby pri celom tomto akte nijaký dojem z iného úmyslu vznikáť nemohol, než aký na myslí máme. Pretože s Alicou Masarykovou nepoznám sa tak, aby som jej mohol predostrieť tento plán, poprosil by som Vás ako príbuzného pani Alice, aby ste ju Vy oboznámili s touto myšlienkou a potrebný jej súhlas pre vec od nej získali.

Postup by bol takýto: Masarykovský dom na Bystričke by sa vyhlásil za múzeum a nové múzeum bolo by pričlenené k niektorému múzeu existujúcemu, najlepšie Slovenskému národnému múzeu v Turčianskom Sv. Martine, ktoré by sa o masarykovské múzeum na Bystričke staralo. Múzeum by bolo predbežne verejnosti neprístupné, leda v období a v rozsahu, v akom by to bolo vhodné obyvateľke domu, pani Alici Masarykovej. Pani Alica Masaryková by mala v dome doživotné užívacie právo.

Buďte taký dobrý a súkromne v rodine Masarykovej pozisťujte, či by sa súhlasilo s týmto úmyslom a informujte ma o veci.

Budem Vám povďačný za Vašu odpoveď a porúčam sa Vám s úctou

Váš
L. Novomeský

Jaromír Lang (1914—1979), literárny historik a publicista, v tom čase vyslanec Československa vo Švajčiarsku. Ženatý s vnučkou T. G. Masaryka.

Pod rovnakým číslom (1.572/48-K. p.) a rovnakým dátumom zachoval sa v povereníckom archíve kratší list (kópia) J. Langovi, z ktorého vysvitá, že iniciatívny návrh vyšiel od predsedu Št. plán, a štatist. úradu D. M. Krnu. „Celú túto vec by sme proponovali k stému výročiu narodenia TGM. Užívacie právo pre pi. Alicu by sa zaistilo obdobne, ako sa to urobilo i v prípade vdovy po národnom umelcovi Jankovi Jesenskom. Prosil by som Vás, pán vyslanec, ako príbuzného pani Alice, aby ste sa láskave ujali tejto myšlienky a s pani Alicou vybavili potrebný súhlas...“

Nasledujúci Novomeského list adresovaný Alici Masarykovej, je až z 5. IX. 1948. Ďakuje v ňom „za záujem i porozumenie pre úmysly“ vyjadrené v liste Langovi a pokračuje:

„A veľmi sa budem tešiť, ak predostriete aj konkrétny plán na uskutočnenie môjho skromného návrhu na zriadenie masarykovského múzea na Bystričke. Považujem za naliehavé plán tento uskutočniť jednak preto, aby bola po čase takáto zbierka pamiatok na pôsobenie T. G. M. ako aj ostatných Masarykovcov na Slovensku, jednak tiež preto, aby Vás sme odbremenili od starostí, ktoré iste máte s udržiavaním domu na Bystričke, pričom, samozrejme, veci usporiadame tak, aby Váš pokoj nebol nijakým spôsobom narušaný...“

Myšlienka múzea T. G. Masaryka v jeho obľúbenom letnom sídle sa neuskutočnila, hoci prípravy pokračovali. Dokladom je list dr. ing. Štefana Janšáka (1886—1972), historika, archeológa, pedagóga a múzejníka, vtedy námestníka povereníka dopravy, ktorý 5. X. 1948 píše Novomeskému:

„Naše listy vo veci múzea rodiny Masarykovej na Bystričke sa križovali. Aby sme zbytočne netápali v neľstote a v temnotách, keďže výňatok z listu dr. A. Masarykovej je dosť neurčitý a extenzívny, navrhujem celkom určitý postup práce. Slovenskému národnému múzeu chcem uložiť, aby zaopatril všetky potrebné podklady a informácie pre uskutočnenie myšlienky. Obsah listu, ktorý chcem poslať Muzeálnej slovenskej spoločnosti, je tento:

1. zaopatriť plán domu, stavebný, alebo aspoň lineárne plány prízemnia i jednotlivých poschodí,
2. dohovoriť s pani dr. A. Masarykovou, ktoré miest-

nosti konkrétne budú premenené na múzeum a vyznačiť ich v pláne,

3. dohovoriť množstvo a charakter vystavených predmetov, resp. zariadenie a úpravu výstavných miestností a predmetov,

4. zistiť, či nie sú potrebné stavebné úpravy vo vnútre domu v súvislosti s budúcim múzeom (miestnosti, ktoré zostanú v súkromnom používaní prípadne oddeliť priečkami alebo aspoň pevnými dverami od ostatných),

5. zistiť aspoň zbežne vonkajšie potrebné stavebné úpravy a opravy,

6. zadovážiť plánok záhrady, ktorá má byť súčasťou múzea a zistiť potrebné jej úpravy (prípadný manipulačný domček, vyčistenie záhrady, zriadenie ciest, vysádzanie stromov a kvetín, úprava kvetinových záhonov atď.).

Tento elaborát by sa predložil Poverenictvu školstva, ktoré by vyvolalo nasledujúce uznesenie v Zbore povereníkov:

a) so súhlasom Masarykovej rodiny zriaďuje sa v rodinnom dome na Bystričke pamiatkové rodinné múzeum,

b) toto múzeum zostáva majetkom Masarykovej rodiny, ale jeho správa a dozor sa pričleňuje k Slovenskému národnému múzeu v Turčianskom Sv. Martine,

c) stavebné úpravy súvisiace so zriadením múzea preberá na seba štát,

d) finančné prostriedky na vnútornú úpravu a inštaláciu múzea, pokiaľ budú potrebné, uhradí štát vo forme vyššej dotácie Slovenskému národnému múzeu v Turčianskom Sv. Martine,

e) stavebné-udržovacie náklady celej budovy, v ktorej bude múzeum umiestnené (teda i tej časti, v ktorej rodina Masarykova bude bývať) preberá na seba štát,

f) náklady na úpravu záhrady ako súčasť rodinného múzea preberá na seba tiež štát.

Ráďte mi prosím, pán povereník, oznámiť, že s navrhovaným postupom súhlasíte a ja hneď poverím Muzeálnu slovenskú spoločnosť, aby tieto požadované informácie zadovážila.“

Povereník poslal Š. Janšákovi 2. X. 1948 časť listu A. Masarykovej o muzeálnej časti domu. Sám uviedol požiadavky na Muzeálnu spoločnosť: „1) určiť spôsob, podľa ktorého by štát (technika) uskutočnil potrebné opravné práce na dome“, 2) zveriť Slov. nár. múzeu starosť o dom. A pridáva inštrukcie: „Ak láskave zistíte možnosti, podľa ktorých sa dá štátnej stavebnej správe na starosť oprava domu, po dohode s pi. Alice Masaryko-

vou, resp. rodinou masarykovskou, by sa vyvolalo uznesenie Zboru povereníkov o zriadení... a o pričlenení tohto múzea k Slovenskému... Myslím, že po stránke normatívnej toto by bola cesta najschodnejšia, najkratšia a predsa len dosť účinná...“